

Peelflits nr 4 augustus 2006

Nieuwsflits van Stichting Werkgroep Behoud de Peel, voor haar achterban en andere betrokkenen bij het natuur- en landschapsbehoud in de Peel. Verschijnt op onregelmatige tijdstippen.

Redactie: Chris Vieveen, wbdp@hetnet.nl tel. 0493-354411 prive 0492-515683.

In dit nummer:

- Geen verharding langs Kanaal van Deurne
- Nieuwe kansen voor de gladde slang
- Droogte in de Peel komt hard aan.
- Massa's stuwtjes voor waterherstelplannen
- Peelwerkseizoen 2006-2007 begint op 9 september.
- sPEELtje van de Maand

Geen verharding langs Kanaal van Deurne.

De Werkgroep heeft een kort geding gewonnen tegen waterschap Aa en Maas. Inzet was de verharding van een stuk van de zandweg langs het Kanaal van Deurne. Aan de randen van de Peel zijn de laatste tijd al vele kilometers nieuwe fietspaden aangelegd en bestaande verhard. In het kader van de landinrichting waren duidelijke afspraken gemaakt om juist deze weg onverhard te laten om een zekere rust te waarborgen in het hart van de Peel.

(Overigens is en blijft de weg gewoon voor fietsers toegankelijk.) Desondanks heeft de gemeente Deurne toch subsidie gevraagd om het pad te verharden voor toeristische doelen. Het waterschap, dat tóch in de buurt bezig was, wilde het voor de gemeente uit te voeren, zonder dat iemand zich in de ecologische problematiek en regelingen rond dit pad verdiepte. Men vroeg zelfs niet eens een Natuurbeschermingswet-vergunning aan noch een ontheffing van de Flora- en Faunawet. Toch liep het vogelbroedseizoen al en moest men denken aan de strikt beschermde Gladde slang.

Toen wij ze daarop aanspraken, wilde men de werken niet zomaar stoppen noch uitstellen, uit angst een subsidietermijn te missen.

Het zandpad vlakbij de kruising met de Eikenlaan.

Het lijkt erop, dat met name subsidietermijnen aanleiding werden om overhaast werken te gaan uitvoeren. En wat te zeggen van de rol van de provincie? Die steunden, ten onrechte, het waterschap in de opvatting dat er geen Natuurbeschermingswet-vergunning nodig zou zijn en weigerden de werken blijvend stil te leggen, terwijl bij de aanwijzing van het beschermd natuurmonument de Deurnese Peel nota bene uitdrukkelijke afspraken gemaakt over deze zandweg. Zou zou voorkomen worden dat de weg wordt verhard en intensiever gebruikt. Bovendien heeft de Raad van State herhaaldelijk het bestaan van een vergunningplicht bevestigd.

Inmiddels heeft het waterschap toegegeven dat het nooit op deze manier had mogen gebeuren. We zijn intussen alweer in overleg om te zien hoe het verder moet met dit pad.

Nieuwe kansen voor de Gladde Slang?

Niet veel mensen zien wel nog eens een gladde slang. Dat is niet zo verwonderlijk. De afgelopen eeuw is de soort door het bebossen en ontginnen van veel venen en heidevelden zwaar achteruitgegaan. Alleen in Drenthe en de Veluwe zijn er nog redelijke aantallen van en in het zuiden is de soort tot op enkele plekken teruggedrongen. Dit reptiel staat hoog op diverse prioriteitenlijsten, zoals bijlage 4 van de Habitatrichtlijn, Tabel 3 van de Flora- en Faunawet en het Meerjarenprogramma Soortenbeleid van het ministerie van LNV. Ook in Brabant heeft ons slangetje de hoogste prioriteit, en dat uitte zich onlangs in het verschijnen van een speciaal beschermingsplan, dat het provinciebestuur liet opstellen door de stichting RAVON (Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland).

In Brabant is nog maar een handvol leefgebieden over. De meeste liggen in de buurt van de Belgische grens en in de Peel. Meestal gaat het om kleine of versnipperde gebieden. Alleen de Peel is een uitzondering: hier liggen duizenden hektares aan prima geschikt leefgebied, waar vaak meerdere slangetjes per hektare voorkomen, wat vrij veel schijnt te zijn. Gebieden als het Zinkske en de

Heitrakse Peel zijn helaas minder geschikt. Niet alleen is de Peel dus heel belangrijk voor de gladde slang, omgekeerd is ook de gladde slang een van de parapleedjes van de natuurbescherming in de Peel.

Gladde slangen zijn reptielen en hebben vooral droge plekken nodig en genoeg zon om warmte te verzamelen, net zoals een van hun voornaamste prooidieren, de kleine hagedis. Al houden ze van nattigheid, ze hebben vooral genoeg plekje nodig, die in de winter droog blijven. Daarom is het niet alleen belangrijk genoeg terrein open te houden, maar vooral ook daarbij de hogere en drogere hoeken niet te vergeten. Ook houden deze kruipende diertjes veel van 'structuurrijk' terrein. Dat wil zeggen, vooral afwisselend met 'rafelige' in plaats van strakke bosranden, wat plukjes bos en alleenstaande bomen, oude gras- of heipollen, steilkantjes, greppels, zandkopjes, takkenbossen, hoopjes plagsel en zulk soort zaken. Heel interessant zijn vooral boerenkuilen, Peelbanen en wijken. Overgangen naar bosgebied zouden minder scherp moeten zijn. Graslanden worden nog te intensief gebruikt en bij het maaien van bermen moet meer worden nagedacht.

Bij het vernatting moeten ze niet te veel gebieden onder water zetten en zeker niet te snel. Het RAVON waarschuwt dat grote aantallen slangen in hun winterslaap kunnen verdrinken.

Het is ook belangrijk te voorkomen dat deelpopulaties geïsoleerd raken. Zo liggen er in het noorden en het zuiden van de Deurnese Peel enkele geïsoleerde open vlakten, die je wat betreft de slangen graag door enige boskap met de rest zou willen verbinden. Ook mag je denken aan de relatie tussen de heiden op de Mariapeel en die in de Deurnese Peel en mag je je afvragen of de kanalen door de Peel niet te belemmerend zijn. Als de aanleg van een Robuuste Ecologische Verbindingszone doorgaat kan er zelfs een trekroute worden hersteld naar de gebieden noordelijk van de Mariapeel (zoals de Bult, en de Heidsche Peel) zodat de slangen daar terug kunnen komen. Versnippering en gebrek aan open terrein zijn voorlopig nog grote problemen.

Droogte in de Peel komt hard aan

Een watertje diep in de Deurnese Peel, dat in de zomer soms droogvalt.

Van de vele gevaren die de Peel bedreigen, is verdroging op dit moment wellicht de belangrijkste. In het verleden is de Peel door turfgraverij, ontginningen, ontwateringen en beregening zo ernstig uitgedroogd, dat herstel van de waterhuishouding nu dringend nodig is. Het opnemen van waterstanden hoort daarom al jaren bij de vaste werkzaamheden van de werkgroepers. Elke twee weken gaan we de Deurnese Peel in om met een meetlint en een z.g. dompelklok de stand van tientallen peilbuizen en peilschalen op te nemen. Een triest gezicht, om allerlei poelen en plassen helemaal droog te zien vallen en zelfs veel struiken te zien verdorren. Bij enkele peilbuizen diep in de Peel is het ondiepe grondwater in twee maanden al bijna een halve meter gezakt. Dat is veel, hoewel nog niet heel uitzonderlijk.

Het is al vaker gebeurd dat een enkele droge zomer het resultaat van jarenlange hoopvolle hoogveengroei weer voor een heel groot deel teniet doet. Natuurlijk herstelt de natuur zich altijd wel weer, alleen de bedoeling was dat in de Peel de hoogveenregeneratie zou

gaan doorzetten. Nu lijkt het er op, dat we weer jaren langer moeten wachten voor het herstel zichtbaar wordt.

De Werkgroep vindt dat de overheid meer moet doen om de verdroging in de Peel tegen te gaan. Van interne interne beheersmaatregelen in de Peel zelf valt wat dat betreft weinig winst meer te verwachten, denken we. Alles wat redelijkerwijs gedaan kon worden is al zo'n beetje uitgevoerd. Bovendien heeft het hoog opstuwten van waterpeilen ook wel zijn nadelen: we zien liever veenmoeras dan van die grote waterplassen. We zouden bijna vergeten dat de ergste droogteproblemen vooral door de ontwikkelingen in de landbouw worden veroorzaakt en dat daar best iets aan te doen valt. Het gebruik van grondwater voor de beregening van landbouwgrond loopt al jaren steeds meer uit de hand en wordt nog steeds niet goed aan banden gelegd. Lees daarover ook ons volgende artikel.

Op den duur is wellicht het belangrijkste, te vermijden dat vlakbij droogtegevoelige natuurgebieden nog langer gewassen worden geteeld waar die te zware eisen stellen wat het water betreft. Een andere belangrijke oplossingsrichting is het uitkopen van landbouwgronden, zodat je allerlei gebieden in laagtes of dicht bij de Peel niet meer zo diep hoeft te ontwateren. Dat gebeurt al, in het kader van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), alleen het tempo valt tegen.

Met veel opluchting zien we hoe augustus nogal een nattere maand is dan juli. Er is al heel wat regen gevallen, die met een beetje geluk de pijn voor onze tere veenmosjes een stuk zal verzachten. Misschien hoeft de Peel deze keer toch niet weer helemaal van voren af aan te beginnen.

Massa's stuwtjes voor waterherstelplannen

Op het eerste gezicht zijn ze haast niet te ontdekken. Toch staan er in de vele sloten tussen de Mariapeel en de Middenpeelweg maar liefst tegen de 200 nieuwe stuwtjes. Dit voorjaar werden die geplaatst in het kader van het Waterherstelplan Evertsoord-Grauwveen. Op 17 mei is in Evertsoord is de laatste daarvan feestelijk in gebruik gesteld door vertegenwoordigers van de Agrarische Belangengroep Mariapeel, Waterschap Peel en Maasvallei en de Landinrichtingscommissie.

Plechtige ingebruikname van een stuwtje bij Evertsoord.

Drainages en vooral beregeningsputten op agrarische percelen dragen veel bij aan verdroging in de Mariapeel. De Natuurbeschermingswet regelt dat de landbouw die zaken dan ook niet meer ongebreideld mag uitbreiden. Na heel veel overleg werd afgesproken, dat de landbouw zelf, samen met de landinrichters van het ministerie, de Dienst Landelijk Gebied, een plan zou maken om in ruil voor Natuurbeschermingswet-vergunningen zelf voor een hogere grondwaterstand in het natuurgebied de Mariapeel te zorgen. Op de manier die voor henzelf de minste last geeft, dat ligt voor de hand. Eind 2007 wordt bekeken of het plan voldoende effect heeft.

Wie hierover meer wil lezen, verwijzen we naar het artikel "Antiverdrogingsactie" in ons jaarverslag over 2005).

Eigenlijk hadden de Limburgse plannen allemaal al uitgevoerd moeten zijn, maar men loopt achter, vooral bij de Groote Peel. Er zijn bovendien wat weinig stuwtjes gepland. Ook bij Sarsven en de Banen en de Mariapeel zijn niet alle stuwen geplaatst: zo'n 30 % ontbrak eind juli nog.

De Werkgroep heeft wel wat twijfels bij deze plannen. In het voorjaar willen de boeren de grond snel droog hebben om met zware machines het land op te kunnen. Maar dan is het de vraag of je in de zomer nog wel hoge stuwpeilen kan bereiken. Ook hebben ze voor de hogere stuwpeilen aanvoerwater nodig, wat al maar schaarser wordt. We vinden het principe van aanvoer van Maaswater heel onnatuurlijk en het kalkgehalte kan in de van nature kalkloze Peel problemen opleveren. Maar toch is het een belangrijke stap. Waar we meer van verwachten, is te werken met het principe 'Teelt volgt peil'. Dat betekent in de praktijk: kavelruil. Dan ga je zoveel mogelijk percelen grond ruilen, zodanig dat je teelten die de hoogste eisen stellen aan de ontwatering (groententeelt en sierteelt) bij elkaar in één peilvak legt (dat je dan niet zo diep meer hoeft te ontwateren) of je verplaatst ze naar hogere gronden of verder weg van de Peel! Tegelijk probeer je het grasland dichterbij de Peel te concentreren. Het rijk heeft wellicht al wat geld klaarliggen voor zo'n project .

Nu in Limburg het proces op gang is gekomen, kunnen we ons gaan richten op de provincie Brabant. Ook daar wordt al sinds jaren heel veel illegaal beregend en gedraineerd. Via de landinrichtingscommissie Peelvenen en ook rechtstreeks hebben wij contact gezocht met boerenorganisaties in met name Deurne en Asten. Helaas hebben wij nog niemand bereid gevonden om samen met ons een compenserend 'waterherstel plan' te ontwikkelen. Daarom vinden we dat je de boeren in Brabant voorlopig ook nog geen vergunningen kunt geven voor nieuwe schadelijke ingrepen in de waterhuishouding van de Peelnatuur.

In september 2006 gaat de Werkgroep daarom officieel aan het provinciebestuur van Noord Brabant vragen om illegale beregening en drainage zonder geldige vergunning ex Natuurbeschermingswet expliciet te verbieden en daarop te controleren. De landbouw zal dat niet leuk vinden, maar we blijven natuurlijk bereid mee te werken aan het ontwikkelen van compenserende maatregelen.

Het SPEELtje: Lokroep van de Blauwbilgorgel

Wie wel eens met een groepje kinderen de natuur in gaat, of zelf zo'n beetje in die leeftijd is blijven steken, zal met veel plezier allerlei doordringende en geheimzinnige geluiden maken, bijvoorbeeld om de lokroep van de blauwbilgorgel na te doen. Het werkt zo:

Zoek een paar flinke sprietten van een stevig soort gras. Riet is nog het beste, maar met pijpenstrootjes werkt het ook. Klem het grasje zorgvuldig vast tussen je beide duimen, waartussen je net een spleetje open laat. Zorg er voor, dat het grasje aan de bovenkant wat uitsteekt. Je kunt het dan met je beide wijsvingers strak trekken. Dan kun je door de spleet op de scherpe rand van de strakgespannen grasspriet blazen. Schrik maar niet te hard van het

lawaai! Geoefende blazers kun je nog enkele kilometers wel horen. Door met verschillende grasjes en blaadjes te fluiten kun je zelfs verschillende vogels of fabelbeesten nadoen. Zo kun je heel speels de drempel verlagen om vogelgeluidjes te onderscheiden. Tot slot declameert de instructeur op geheimzinnige toon het gedicht

De Blauwbilgorgel

*Ik ben de blauwbilgorgel,
Mijn vader was een porgel.
Mijn moeder was een porulan,
Daar komen vreemde kind'ren van.
Raban! Raban! Raban!*

*Ik ben de blauwbilgorgel,
Ik lust alleen maar korgel,
Behalve als de nachtuil krijst,
Dan eet ik riep en rimmelrijst.
Rabijst! Rabijst! Rabijst!*

*Ik ben de blauwbilgorgel,
Als ik niet wok of worgel,
Dan lig ik languit in de zon
En knoester met mijn knezidon.
Rabon! Rabon! Rabon.*

*Ik ben de blauwbilgorgel,
Eens sterf ik aan de schorgel,
En schrompel als een kriks ineem
En word een blauwe kiezelsteen.
Ga heen! Ga heen! Ga heen!*

Cees Buddingh

Peelwerkseizoen 2006-2007 begint op 9 september.

De tweede zaterdag van september, de negende van de negende, gaat het Peelwerk weer van start!

Het Peelwerk? Dat zijn natuurwerkdagen in de Peel, die Stichting "Werkgroep Behoud de Peel" al meer dan een kwart eeuw organiseert voor een vrijwilligersgroep van alle leeftijden. Per werkdag verschijnen gemiddeld een stuk of acht enthousiaste deelnemers. Onze mensen kunnen aan de ene kant eenvoudig de lokroep van het vrije veld niet weerstaan en nemen alle tijd om ongecompliceerd te genieten van de allerfraaiste lokaties in dat indrukwekkende stuk oernatuur dat we de Peel noemen. Aan de andere kant zijn doen ze onmisbaar stuk werk voor onze opdrachtgever het Staatsbosbeheer. Vooral houden ze met zaag en takkenschaar de Peel mooi vrij van teveel begroeiing.

Omdat we deskundige begeleiding hebben is het werk vertrouwd voor kinderen al vanaf een jaar of tien. Graag nodigen we ook groepen uit om eens mee te doen. We hebben al voor heel wat vogelaars, bedrijven, padvindsters en studenten een leuke dag verzorgd. Iedereen is welkom!

We starten om 9.00 uur. Waar we bij elkaar komen en gaan werken hoor je bij opgave, bovendien kun je dat lezen in de meeste plaatselijke kranten. Eventueel halen we mensen op van het station. Voor gereedschap en werkhandschoenen wordt gezorgd. Deelnemers zorgen zelf voor laarzen, een lunchpakket, koffie en eventueel regenkleding. Er wordt tot ongeveer 14.00 uur gewerkt, maar uiteraard staat het iedereen vrij om eerder terug te gaan. Op 9 september, de eerste werkdag van het seizoen, gaan we naar de omgeving van de hoge rug bij Griendtsveen. Er zijn zowel dunne boompjes, om met de takkenschaar af te knippen, als wat dikkere bomen die we met de spanzaag te lijf moeten gaan. Het terrein is voor een deel erg modderig, dus laarzen meenemen! We verzamelen om 9.00 u bij het kerkje van Griendtsveen.

Werkdagen in 2006/2007:

9 en 23 september
7 en 21 oktober
4 en 18 november
16 en 30 december
13 en 27 januari
10 en 24 februari
10 maart

Se werkdagen zijn dus in principe om de andere zaterdag. Na 10 maart stoppen we vanwege het broedseizoen.

Je kunt je opgeven via ons kantoor (0493-354411), via de e-mail (wbdp@hetnet.nl) of bij coördinator Wim van Opbergen (0493-319610)

4 november is tevens de Nationale Natuurwerkdag!

